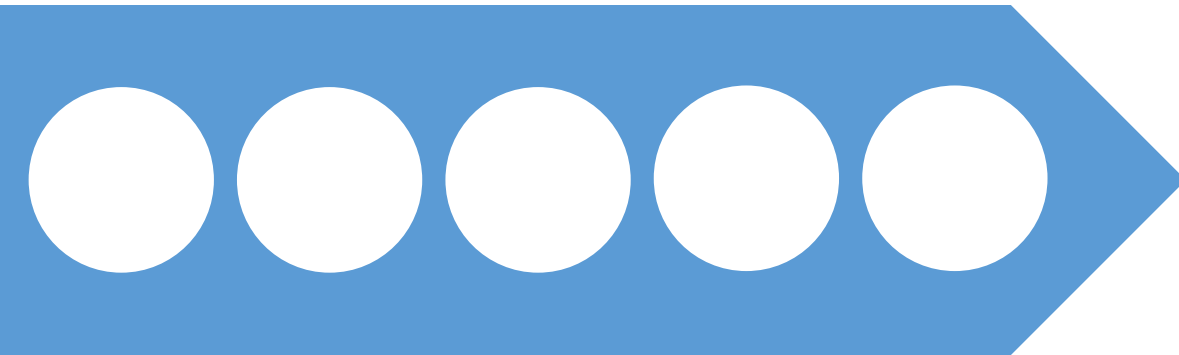

โครงการ “มาตรการเพื่อสนับสนุนการลดก๊าซเรือนกระจก และส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนในภาคเกษตร”

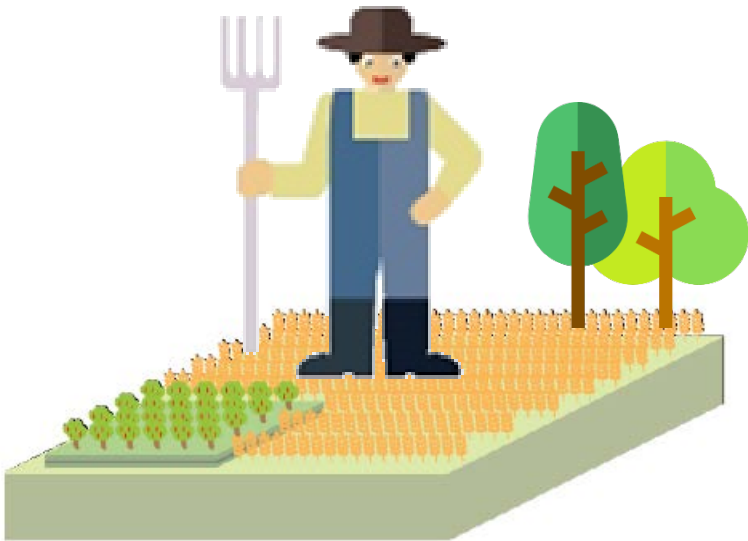
กรรณิการ์ ธรรมพานิชวงค์
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

วันพฤหัสบดีที่ 25 กุมภาพันธ์ 2562
ณ ห้องกมลทิพย์ 2 โรงแรม เดอะ สุโกศล กรุงเทพฯ
โครงการนี้อยู่ภายใต้การสนับสนุนของ WWF-Thailand

TDRI

บทนำ

- ภาคการเกษตรเป็นแหล่งผลิตอาหาร แหล่งจ้างงานและสร้างรายได้ให้เกษตรกรไทย อีกทั้งมีบทบาทที่สำคัญในการสนับสนุนด้านความมั่นคงทางอาหารทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ
- อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของภาคการเกษตรของไทย นำมาซึ่งปัญหาหลายด้าน อาทิ ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม ปัญหาการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ปัญหาการสูญเสียหน้าดิน ปัญหามลพิษทางน้ำและทางอากาศ เป็นต้น
- เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีมาตรการหรือแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในการสนับสนุนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน ดังนั้น WWF จึงได้มอบหมายให้ทีดีอาร์ไอศึกษานโยบายหรือมาตรการทางเศรษฐศาสตร์เพื่อนำไปสู่การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคเกษตรกรรมและป่าไม้ และสนับสนุนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนในภาคการเกษตรของประเทศไทย

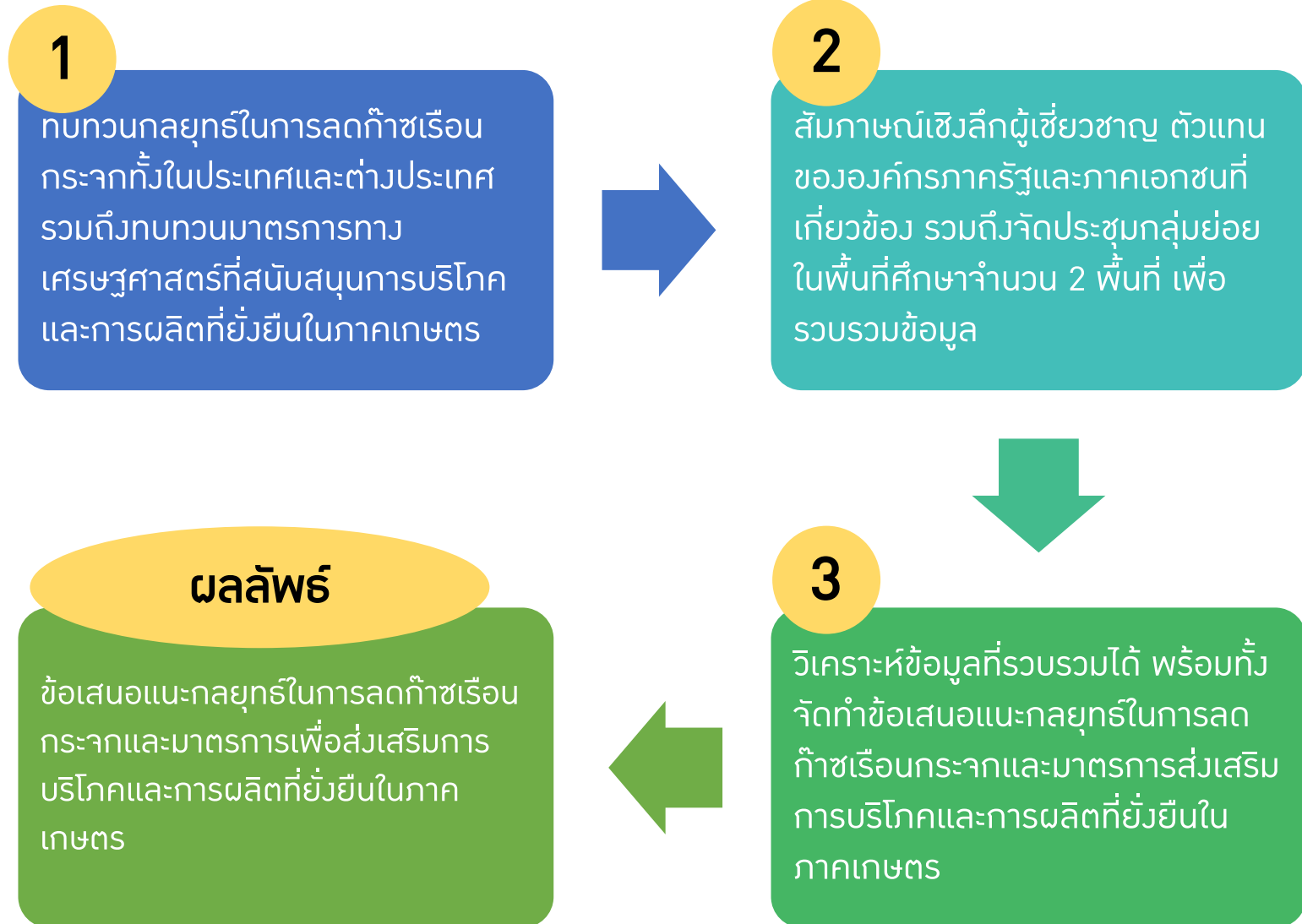
เพื่อพัฒนากลยุทธ์ในการลดก๊าซเรือนกระจก
ในภาคเกษตร

เพื่อพัฒนาและเสนอแนะมาตรการทาง
เศรษฐศาสตร์ที่สนับสนุนการผลิตและการ
บริโภคที่ยั่งยืนในภาคเกษตรของประเทศไทย

เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถให้แก่ภาครัฐ
และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการส่งเสริมและ
พัฒนากลยุทธ์และมาตรการที่สนับสนุนการ
ผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนในภาคเกษตร

ผู้เชี่ยวชาญ

- ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์
สิ่งแวดล้อม (มธ.)
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.)
- คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้าน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย
- บริษัท อินี เครือข่ายนวัตกรรม
- สากล จำกัด

หน่วยงานภาครัฐ

- โครงการธงฟ้าประชารัฐ สำนัก
จัดระบบราคาและปริมาณสินค้า
กระทรวงพาณิชย์
- กองส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตร 1
กระทรวงพาณิชย์

หน่วยงานภาคเอกชน

- เบทาโกร
- Tesco-Lotus
- โรงแรมสุโกศล
- CP
- ตลาดไท
- บริษัทเชียงใหม่วิสาหกิจเพื่อสังคม

น้ำ

- การพัฒนาระบบอนุรักษ์และกักเก็บน้ำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
- ให้แรงจูงใจกับเกษตรกรในการใช้เมล็ดพันธุ์หรือเลือกพืชที่ใช้น้ำน้อย ทนแล้ง
- ลดการสูญเสียในพืช
- พัฒนาระบบการให้น้ำพืชที่ช่วยประหยัดน้ำ เช่น ระบบน้ำหยด เป็นต้น

พลังงาน

- ลดการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลในการทำเกษตร
- เพิ่มการใช้พลังงานทดแทนในการทำเกษตรมากขึ้น
- ใช้ประโยชน์จากเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในการผลิตพลังงาน

ขยะและของเสีย

- ส่งเสริมให้เกษตรกรไม่เผาเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร
- ส่งเสริมการนำเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาใช้ในการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้ดิน รวมถึงนำมาผลิตพลังงานชีวมวล

คุณภาพอากาศ

- ป้องกันปัญหาหมอกควันที่เกิดจากการเผาเศษวัสดุทางการเกษตร โดยนำไปใช้ปรับปรุงบำรุงดินแทน
- ปลุกพืชคลุมดินและพืชบังลมเพื่อลดปริมาณฝุ่นละออง
- ส่งเสริมการลดใช้สารเคมีทางการเกษตร

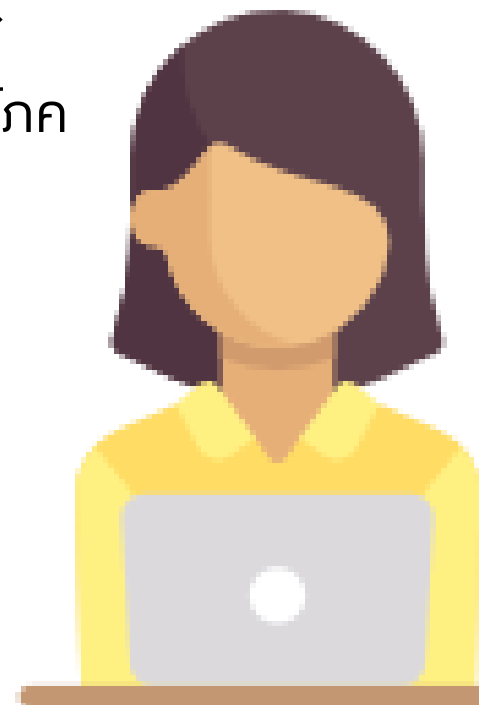
ดิน

- ลดการไถพรวนดิน
- บริหารจัดการระบบชลประทานเพื่อลดปัญหาน้ำไหลบ่าซึ่งส่งผลกระทบต่อการใช้สารเคมีทางการเกษตร
- ส่งเสริมการปลูกพืชคลุมดิน

- **ระบบเกษตรกรรมยั่งยืน** หมายถึง ระบบการผลิตทางการเกษตร การแปรรูป การจัดจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร และรวมถึง คำนึงถึงวิถีการดำเนินชีวิตของเกษตรกรที่คำนึงและรักษาไว้ซึ่ง ระบบนิเวศ สภาพแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อ ก่อให้เกิดความมั่นคงและความปลอดภัยอาหาร สร้างความสมดุล ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ อีกทั้ง ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและผู้บริโภค

ที่มา (ร่าง) พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืน พ.ศ.

- ระบบเกษตรกรรมยั่งยืนจะต้องคำนึงถึง 3 หลักการพื้นฐานได้แก่
 - ความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ
 - : คำนึงถึงผลผลิตและรายได้ของเกษตรกร
 - ความยั่งยืนทางด้านสังคม
 - : คำนึงถึงคุณภาพชีวิตและสุขภาพของเกษตรกรและผู้บริโภค
 - ความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
 - : ปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม การนำทรัพยากรธรรมชาติกลับมาใช้ใหม่ เช่น ดิน น้ำ ฯลฯ

รูปแบบเกษตรยั่งยืนในบริบทของประเทศ
ไทยมี 5 รูปแบบ:

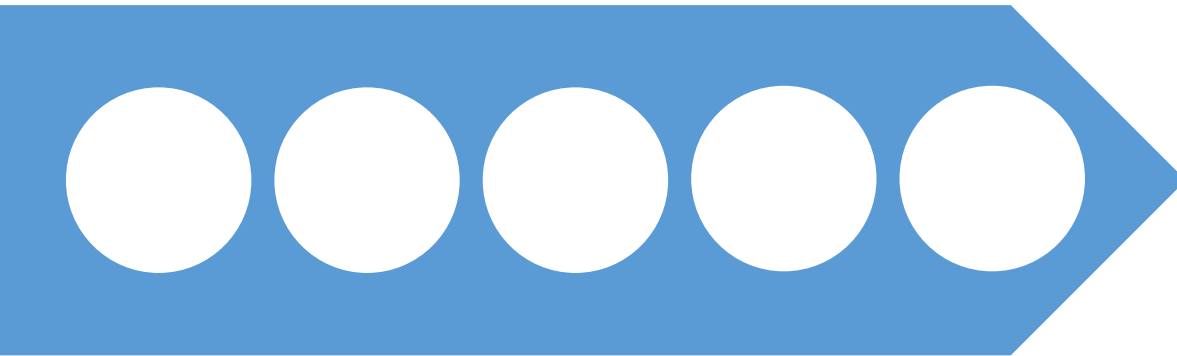
1. เกษตรทฤษฎีใหม่
2. เกษตรผสมผสาน
3. วนเกษตร
4. เกษตรอินทรีย์
5. เกษตรธรรมชาติ

ที่มา ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรกรรมยั่งยืน พ.ศ. 2554

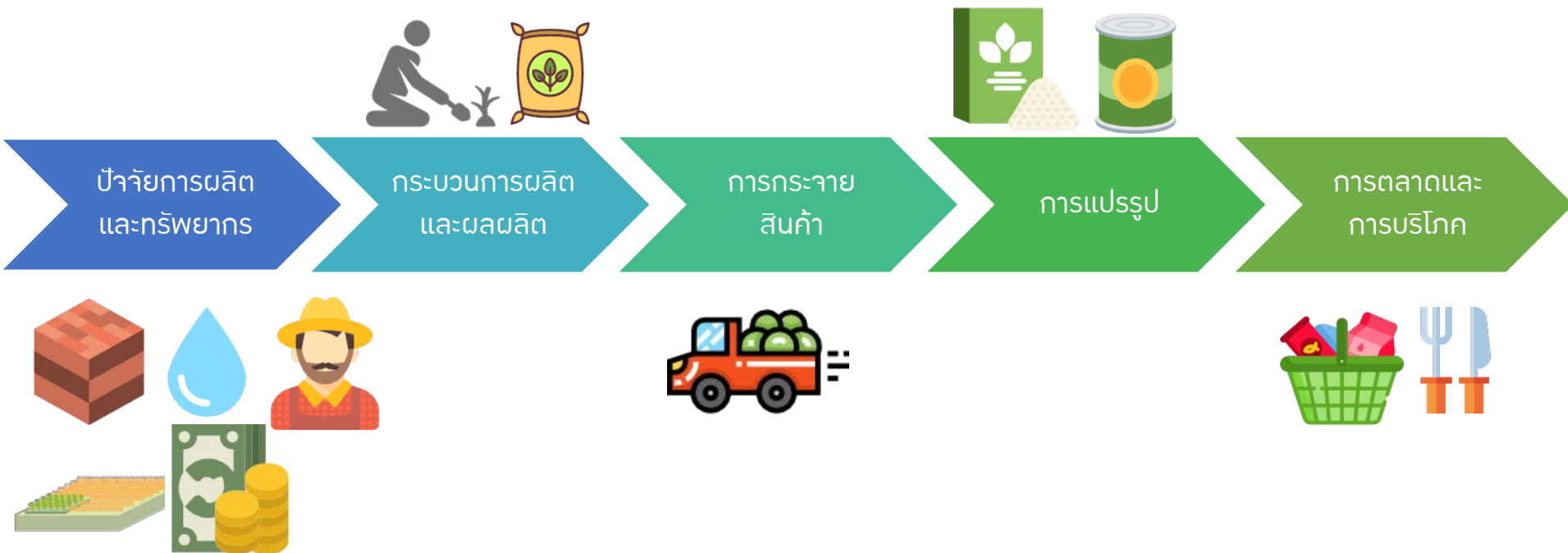

การศึกษานี้ให้ความสำคัญกับการพัฒนา
มาตรการทางเศรษฐศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนการ
ผลิตที่ยั่งยืนในภาคการเกษตร รวมถึงเสนอแนะ
มาตรการเสริมอื่นๆ เช่น มาตรการทางกฎหมาย ทั้งนี้
เพื่อให้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการและรูปแบบการทำการ
เกษตรสู่แนวทางที่ยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม

ผลการ
วิเคราะห์

มาตรการ
ด้านพืช

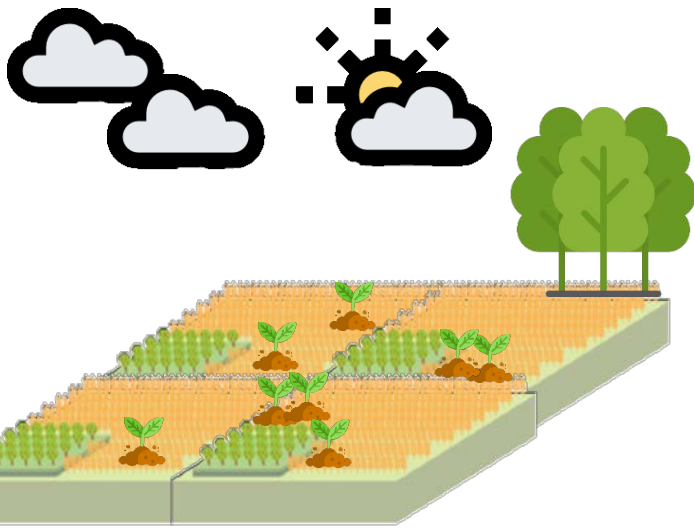
ปัจจัยการผลิตและ ทรัพยากร

ที่ดิน

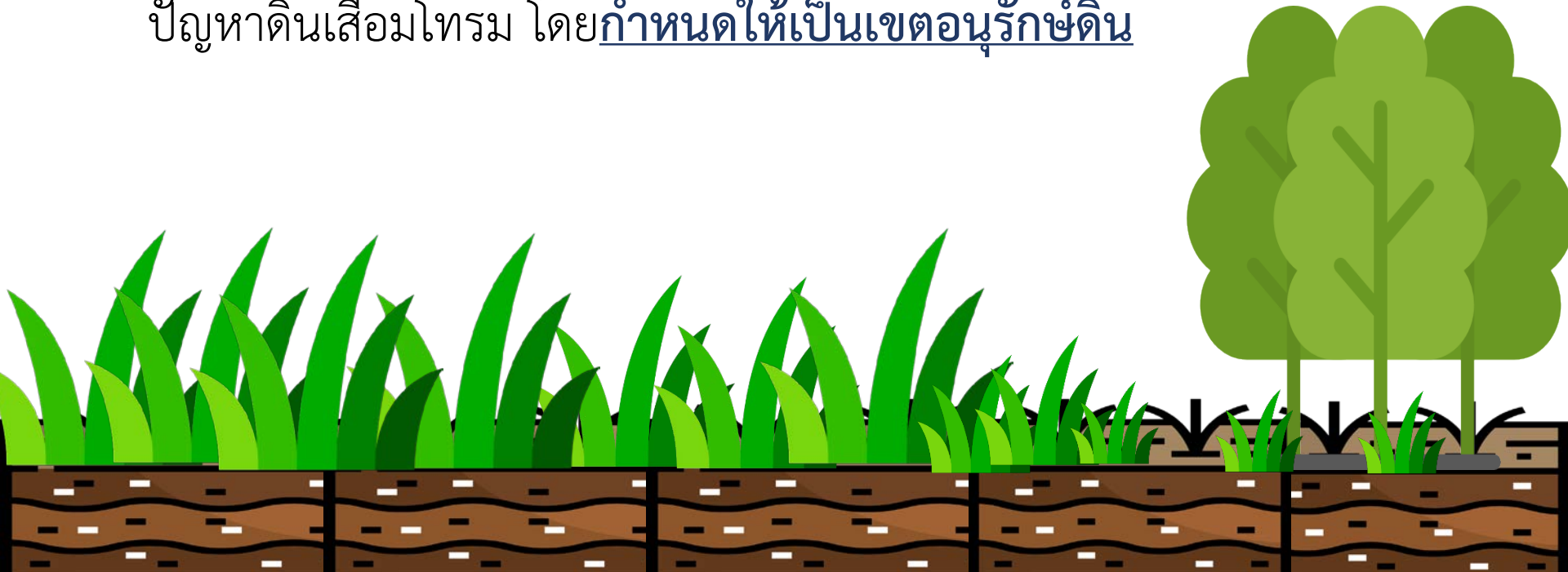
การจัดที่ดินทำกินให้เกษตรกร รวมถึงใช้ เครื่องมือทางกฎหมายเพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรที่ทำการเกษตรในพื้นที่ป่า ปรับเปลี่ยนมาทำการเกษตรด้วยวิธีที่ยั่งยืน รวมถึงมีการจัดการพื้นที่ให้เหมาะสม เช่น การปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ซึ่งมาตรการนี้จะช่วยให้ชาวบ้านสามารถทำการเกษตรโดยไม่ขัดกับกฎหมายและสร้างรายได้ อีกทั้งมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูป่าให้มีความอุดมสมบูรณ์

นอกจากนี้ควรมีการส่งเสริมการนำระบบตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) มาใช้ในการสร้างความเชื่อมั่นว่าสินค้าเกษตรผลิตมาจากแหล่งที่ถูกกฎหมาย

ดิน

ใช้มาตรการทางด้านการเกษตรเพื่ออนุรักษ์ดิน การปรับปรุงดินและเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินรวมถึงสนับสนุนให้เกษตรกรเลือกพืชที่ปลูกให้เหมาะสมกับสภาพดิน นอกจากนี้ ใช้มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงต่อปัญหาดินเสื่อมโทรม โดยกำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์ดิน

น้ำ

เพื่อจัดการกับปัญหาการใช้น้ำอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ควรมีการนำเครื่องมือทางด้านเศรษฐศาสตร์ เช่น ใช้ มาตรการด้านราคา มาใช้เพื่อให้เกษตรกรเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้น้ำให้คุ้มค่าและมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงสร้างองค์ความรู้และปลูกจิตสำนึกเรื่องการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่าให้เกษตรกร

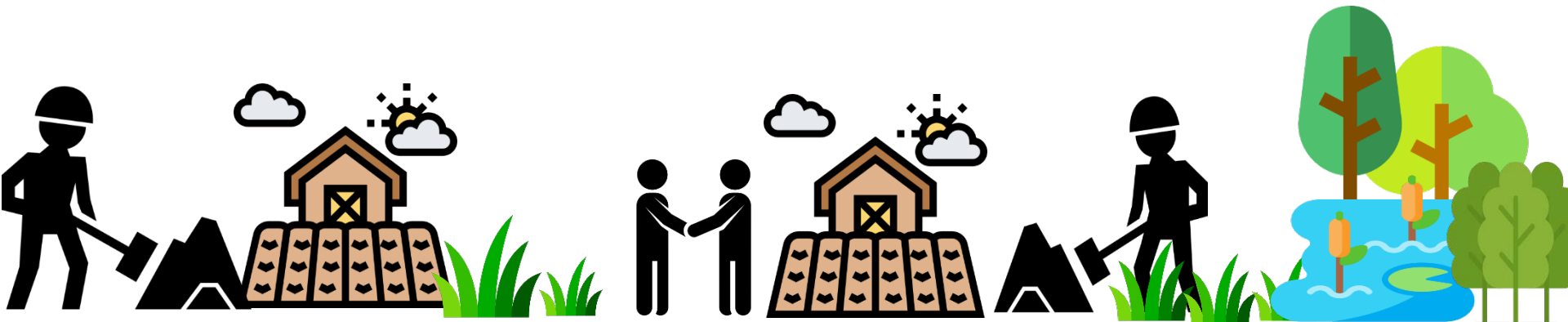
สำหรับปัญหาขาดแคลนแหล่งน้ำ เสนอให้มีการใช้ มาตรการทางกฎหมายในการช่วยผ่อนปรนให้สามารถพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ป่าได้

แรงงาน

ส่งเสริมการอบรมให้ความรู้กับกลุ่มเกษตรกรสูงวัย
เพื่อให้คนกลุ่มนี้มีทักษะและ สามารถใช้เทคโนโลยี เพื่อ
เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต รวมถึงใช้ มาตรการจูงใจ
ให้คนรุ่นใหม่หันมาทำการเกษตรแบบยั่งยืน

เงินทุน

เพื่อให้เกษตรกรที่ปรับเปลี่ยนมาทำการเกษตรแบบยั่งยืนมีเงินทุนสำหรับหมุนเวียนโดยเฉพาะในช่วงเปลี่ยนผ่าน ควรมีการพักชำระหนี้ให้กับเกษตรกรที่ปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรกรรมยั่งยืน รวมถึงการให้ สินเชื่อสีเขียว (Green Credit)

อย่างไรก็ตามประเด็นสำคัญที่ควรคำนึงถึงคือ ระยะเวลาในการพักชำระหนี้ ซึ่งต้องเพียงพอและสอดคล้องกับกรอบเวลาที่เกษตรกรเริ่มมีรายได้จากการขายผลผลิต

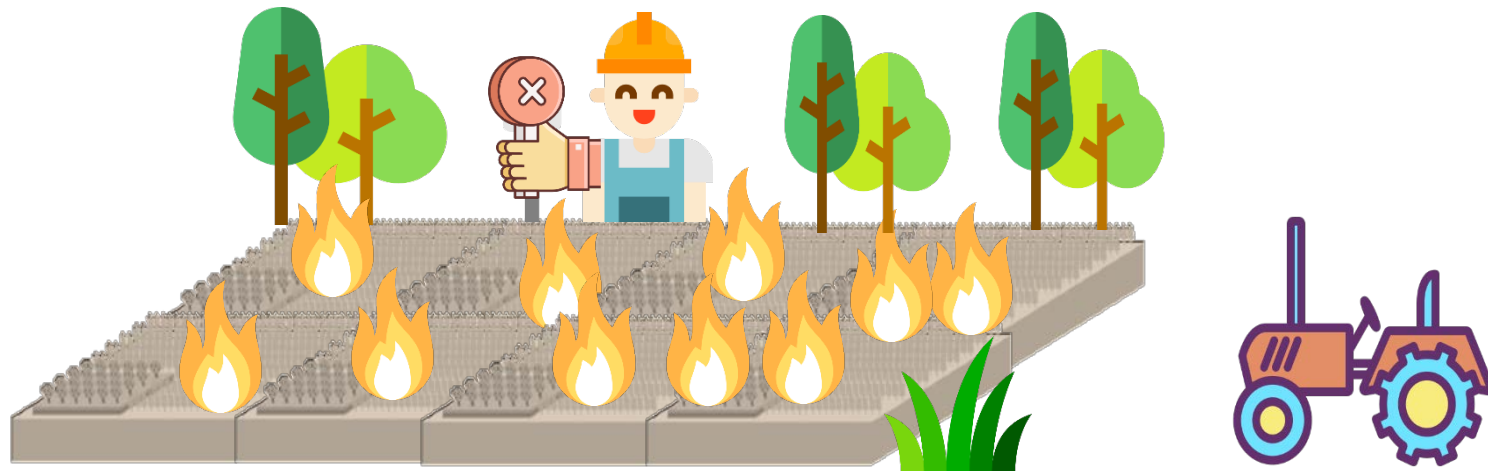

กระบวนการผลิตและ ผลผลิต

การเตรียมพื้นที่เกษตร

เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเกษตรกรเตรียมพื้นที่เพาะปลูกโดยใช้วิธีที่ไม่ยั่งยืน เช่น การเผาในที่โล่ง จำเป็นจะต้องมีการ ให้ความรู้และรณรงค์ส่งเสริมเพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับเกษตรกร ไม่เผาเศษวัสดุในพื้นที่เกษตร ควบคู่ไปกับการ ถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์เศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เช่น นำมาผลิตเป็นพลังงาน เป็นต้น นอกจากนี้ ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการ ควบคุมการเผาในที่โล่ง ในภาคเกษตรกรรม รวมถึงบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด

การใช้สารเคมีทางการเกษตร

สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาสารทางชีวภาพที่มี

ประสิทธิภาพ ไม่กระทบต่อผลิตผล รวมถึงมีราคาที่ไม่สูงจนเกินไป เพื่อจัดการกับปัญหาการใช้สารเคมีทางการเกษตรอย่างไม่เหมาะสม และไม่มีประสิทธิภาพ และควรมีการนำมาตรการทางเศรษฐศาสตร์ เช่น การเก็บภาษีหรือค่าธรรมเนียมสารเคมีเกษตร โดย

สามารถนำเงินจากภาษีดังกล่าวไปสนับสนุนการทำเกษตรกรรมยั่งยืนต่อไป และสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรเปลี่ยนมาใช้สารทางชีวภาพเพื่อกำจัดศัตรูพืช นอกจากนี้ควรให้ความรู้แก่ผู้ผลิตและผู้บริโภคให้ตระหนักถึงผลกระทบของสารเคมีเกษตรต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

การแปรรูป

การแปรรูป

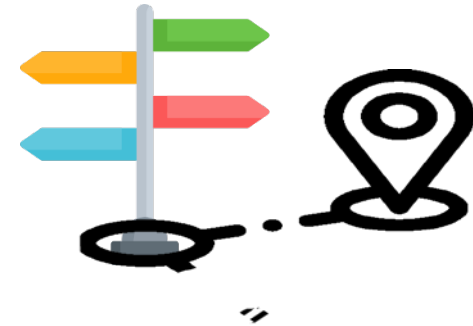
สำหรับกระบวนการแปรรูปสินค้าเกษตรเพื่อให้เก็บรักษาได้ยาวนานยิ่งขึ้น สามารถช่วยแก้ไขปัญหาลดผลผลิตทางการเกษตรเน่าเสีย ปัญหาล้นตลาด รวมถึงแก้ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ ทั้งนี้จำเป็นจะต้องมีการ กำหนดมาตรฐานในการแปรรูปซึ่งควบคุมการใช้สารและป้องกันการปนเปื้อนในขั้นตอนการแปรรูป นอกจากนี้ควรให้ความสำคัญกับการ จัดหาแหล่งวัตถุดิบที่หลากหลาย เพื่อให้มีปริมาณวัตถุดิบป้อนเข้าสู่กระบวนการแปรรูปอย่างต่อเนื่อง

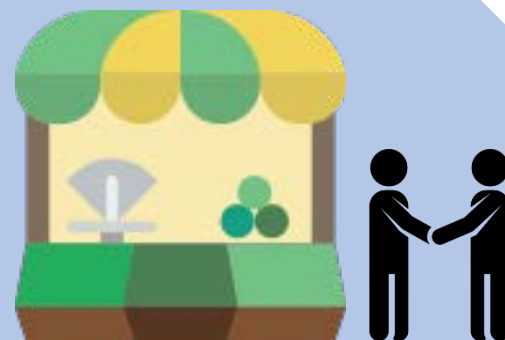
การกระจายสินค้า

การกระจายสินค้า

เพื่อรักษาคุณภาพความสดใหม่ของสินค้า
เกษตรระหว่างขั้นตอนการขนส่ง **ควรมีการนำ
แนวคิดของการจัดการความเย็น (Cold chain
management) มาประยุกต์ใช้** ซึ่งแนวคิด
ดังกล่าวอาศัยการนำเทคโนโลยีมาช่วยรักษา
อุณหภูมิระหว่างขนส่งสินค้าในระดับที่เหมาะสม
สำหรับการรักษาผลผลิต

การตลาด

การตลาด

สำหรับด้านการตลาด ควรมีการขยายช่องทางการจำหน่ายสินค้าเกษตรยั่งยืนที่หลากหลาย รวมถึงส่งเสริมการสร้างตลาดสินค้าเกษตรยั่งยืนในท้องถิ่น สำหรับธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ ควรสนับสนุนให้จัดซื้อสินค้าเกษตรยั่งยืนจากกลุ่มเกษตรกรหลายกลุ่มเพื่อกระจายความเสี่ยงด้านความต่อเนื่องในการมีสินค้าสำหรับจำหน่ายให้ผู้บริโภค รวมถึงนำระบบตรวจสอบย้อนกลับมาใช้เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้บริโภค

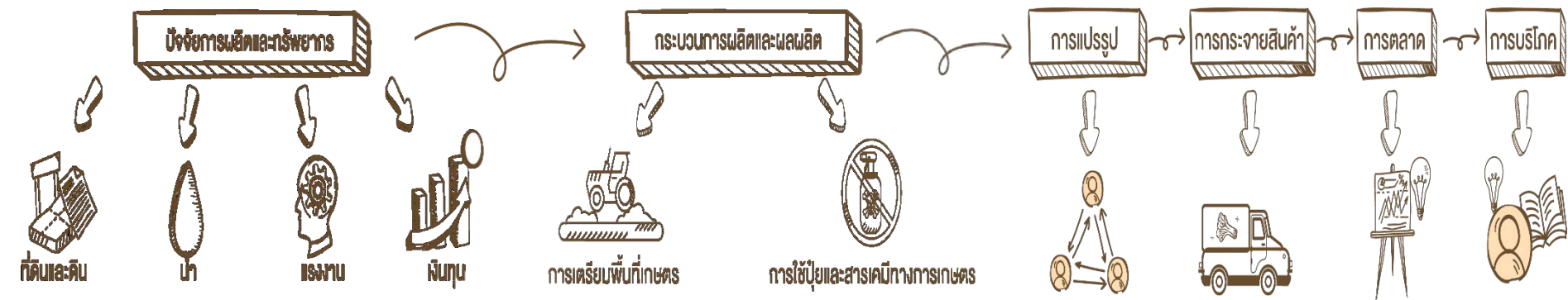
การบริโภค

การบริโภค

เพื่อให้ผู้บริโภคปรับเปลี่ยนมาบริโภคสินค้า
เกษตรที่ผลิตด้วยกรรมวิธีที่ยั่งยืน จำเป็นต้องมีการ ปลูกฝังและสร้างองค์ความรู้ด้าน Food Literacy ให้กับผู้บริโภคโดยสอดแทรกไว้ใน
หลักสูตรการศึกษา นอกจากนี้ ควรมีการให้
ข้อมูลด้านความยั่งยืนแก่ผู้บริโภคผ่านทาง
ฉลากผลิตภัณฑ์

ปัจจัยการผลิตและทรัพยากร

ที่ดินและดิน : ที่ดินทำกินไม่เพียงพอดินเสื่อมโทรม

- จัดที่ดินทำกินโดยใช้กฎหมายส่งเสริมการทำเกษตรยั่งยืน
- ใช้ระบบตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability)
- กำหนดเขตอนุรักษ์ดิน

น้ำ : ปัญหาการใช้น้ำอย่างไม่ประสิทธิภาพ

- ใช้มาตรการด้านราคามาใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า

แรงงาน :

- อบรมให้ความรู้ให้เกษตรกรรสูววัย
- สร้างแรงจูงใจให้คนหนุ่มสาวหันมาทำเกษตรแบบยั่งยืน

เงินทุน : ขาดเงินทุนหมุนเวียนช่วงเปลี่ยนผ่าน

- พักชำระหนี้เกษตรกรที่เปลี่ยนมาทำเกษตรยั่งยืน
- การให้สินเชื่อสีเขียว

กระบวนการผลิตและผลผลิต

การเตรียมพื้นที่เกษตร : นิยมเตรียมพื้นที่เกษตรด้วยวิธีไม่ยั่งยืน

- ถ่ายทอดความรู้การใช้ประโยชน์จากเศษวัสดุเหลือใช้
- ใช้กฎหมายควบคุมการเผาในที่โล่งอย่างเคร่งครัด

การใช้ปุ๋ยและสารเคมีเกษตร : มีการใช้สารเคมีสูงอย่างต่อเนื่อง

- สนับสนุนการวิจัยพัฒนาสารชีวภาพที่มีประสิทธิภาพ
- จัดเก็บภาษีสารเคมีเกษตร

การแปรรูป

- กำหนดมาตรฐานในการแปรรูปควบคุมการใช้สารและป้องกันการปนเปื้อน

การกระจายสินค้า

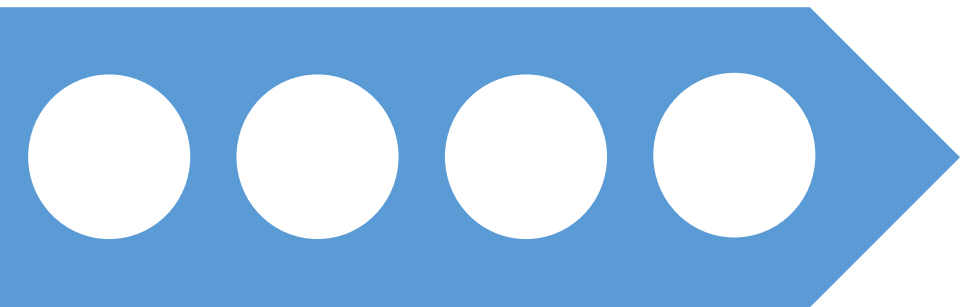
- นำเทคโนโลยีมาช่วยรักษาอุณหภูมิระหว่างการขนส่งสินค้า ด้วยระบบ Cold Chain

การตลาด

- ขยายช่องทางการจำหน่ายและสร้างตลาดท้องถิ่น
- ใช้ระบบตรวจสอบย้อนกลับสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้บริโภค

การบริโภค

- สร้าง Food Literacy ในหลักสูตรการศึกษา
- ให้ข้อมูลสินค้าเกษตรยั่งยืนบนฉลากผลิตภัณฑ์

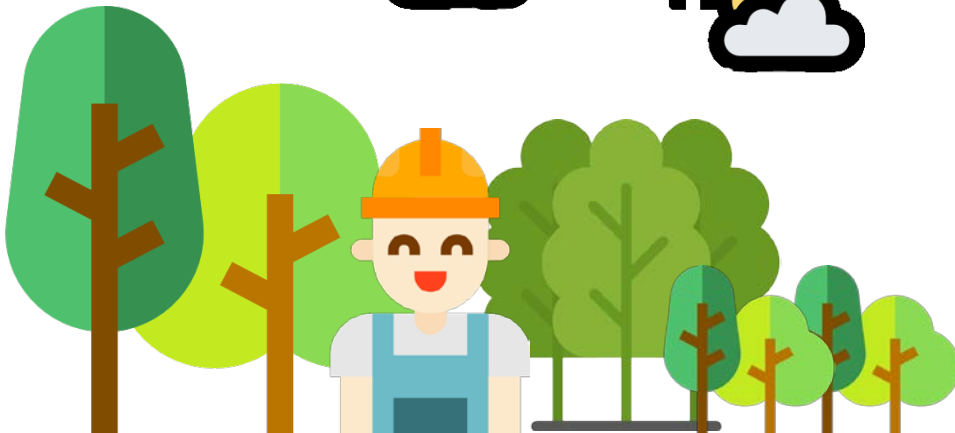
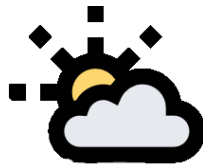

7 มาตรการสำคัญ ในการสนับสนุนการผลิต ที่ยั่งยืนในภาคเกษตร

1 มาตรการแก้ปัญหาการบุกรุกป่าเพื่อทำการเกษตรแบบไม่ยั่งยืน

“คนอยู่ร่วมกับป่า”

ควรส่งเสริมให้เกษตรกรที่บุกรุกป่าเพื่อทำการเกษตรปรับเปลี่ยนจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยวโดยใช้สารเคมีมาทำการเกษตรแบบยั่งยืน เช่น ปลูกพืชผสมผสานและใช้วิธีการปลูกแบบปราศจากสารเคมี โดยอาจจะต้องมีการแก้ไขข้อกำหนดเพื่อให้เกษตรกรสามารถทำการเกษตรในพื้นที่ป่าได้

2

มาตรการพักชำระหนี้

เนื่องจากการปรับเปลี่ยนมาทำการเกษตรแบบยั่งยืนต้องใช้เวลานานก่อนที่จะสามารถสร้างรายได้จากการจำหน่ายผลผลิต อีกทั้งต้องใช้เงินลงทุนในการซื้อเมล็ดพันธุ์ เทคโนโลยี ฯลฯ ดังนั้น จึงควรมีการนำ มาตรการพักชำระหนี้มาใช้กับเกษตรกรที่ปรับเปลี่ยนมาทำการเกษตรแบบยั่งยืน

“เกษตรกรต้องมี
เวลาปรับตัว”

“ต้องมีเงินทุน ปรับเปลี่ยน”

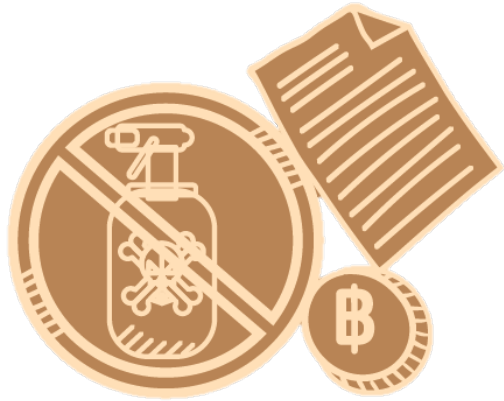

3

มาตรการสินเชื่อสีเขียว

การให้เงินกู้สีเขียว (Green Credit) แก่เกษตรกร
เพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายหมุนเวียนหรือลงทุนในการ
ปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรแบบยั่งยืน โดยให้อัตรา
ดอกเบี้ยแบบพิเศษ

“ลดการใช้สารเคมีเกษตร”

4

มาตรการเก็บภาษีสารเคมีทางการเกษตร

จัดการเก็บภาษีสารเคมีเกษตร เพื่อสร้างแรงจูงใจให้

เกษตรกรเปลี่ยนมาใช้สารทางชีวภาพเพื่อกำจัดศัตรูพืช อย่างไรก็ตาม ก่อนที่ภาครัฐจะเก็บภาษีสารเคมีทางการเกษตร จำเป็นจะต้องสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาสารชีวภาพที่มีประสิทธิภาพ ไม่กระทบต่อผลิตผล รวมถึงมีราคาที่ไม่สูงจนเกินไป

5

มาตรการลดหย่อนภาษีให้กับผู้ประกอบการที่สนับสนุนสินค้าเกษตรยั่งยืน

การนำมาตรการลดหย่อนภาษีให้กับผู้ที่รับซื้อสินค้าเกษตรยั่งยืนมาเพื่อจำหน่ายให้กับผู้บริโภคเพื่อสร้างแรงจูงใจในการสนับสนุนสินค้าเกษตรยั่งยืนและเพิ่มช่องทางในการจำหน่ายสินค้า

6

การกำหนดมาตรฐานสินค้า

เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค จำเป็นจะต้องมีการกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรยั่งยืนที่เป็นที่ยอมรับในระดับประเทศและในระดับสากล เพื่อรองรับการส่งออกสินค้าเหล่านี้ไปต่างประเทศ

“เพิ่มพลังให้
สินค้าเกษตร”

7

การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าเกษตรยั่งยืน

เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้าที่ผลิตด้วยวิธีที่ยั่งยืนได้สะดวกมากขึ้น ตลาดค้าส่งขนาดใหญ่ควรช่วยในการรวบรวมสินค้าจากกลุ่มเกษตรกรที่กระจายอยู่ในหลายพื้นที่ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ค้าปลีกในการซื้อสินค้าไปเพื่อจำหน่ายต่อให้กับผู้บริโภค นอกจากนี้ควร สนับสนุนให้มีตลาดสินค้าเกษตรยั่งยืนในท้องถิ่น

“สินค้าเกษตรยั่งยืนเข้าถึงง่าย”

ขอบคุณค่ะ